

نقش امنیت در توسعه گردشگری پایدار شهرستان مهران

پیام قربانی^۱، محمد ایدی^۲

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه باختر، ایلام، ایران

^۲ عضو هیأت علمی دانشگاه ایلام، ایلام، ایران

چکیده

موفقیت و رشد پایدار گردشگری در گرو عملکرد مناسب و هماهنگ عناصر و فاکتورهای متعددی است که با هم ارتباط تنگاتنگی دارند. یکی از مهمترین این فاکتورها امنیت گردشگران و مقاصد گردشگری است. امروزه امنیت به عنوان مهمترین و زیربنایی ترین اصل در تدوین استراتژی توسعه گردشگری در جهان به شمار می آید. میان گردشگری، ثبات، توسعه و امنیت رابطه ای تعریف شده وجود دارد و هرگونه بروز نا امنی و به کارگیری خشونت در سطوح مختلف زیان های جبران ناپذیری به این صنعت وارد می سازد. این مقاله با هدف بررسی نقش امنیت در توسعه پایدار گردشگری شهرستان مهران به صورت توصیفی-تحلیلی انجام گرفته است. جامعه آماری این پژوهش مدیران و کارشناسان گردشگری است که تعداد ۱۵۰ نفر از آنها به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب و بین آنها پرسشنامه تحقیق توزیع شد. پرسشنامه مذکور محقق ساخته است که روایی آن به صورت صوری مورد تایید قرار گرفته و پایایی آن با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شده است و از پایایی بالایی برخوردار می باشد. تجزیه و تحلیل داده ها با روش آزمون نسبت موفقیت در نرم افزار SPSS انجام شد. نتایج نشان داد که امنیت در توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی پایدار شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

واژه های کلیدی: امنیت، گردشگری، توسعه گردشگری پایدار، شهرستان مهران.

۱- مقدمه

این امر بر کسی پوشیده نیست که امنیت یکی از نیازهای اساسی انسان است و مردم همواره خواستار تأمین امنیت فردی و اجتماعی خود بوده اند (هزارجریبی و صفری شالی، ۱۳۸۸: ۹). در جوامع امروزی نیز، نکته مهم حفظ نظم و امنیت برای ایجاد فضایی مناسب جهت زندگی است. بی‌نظمی در ابعاد فیزیکی و اجتماعی می‌تواند سبب مجموعه گوناگونی از بیماری‌های اجتماعی گردد و در این میان جهت ایجاد نظم و حفظ امنیت جامعه نقش تعدیل‌کننده‌ای را ایفا می‌کند، بنابراین هر آن چیزی که این نظم را برهم زند سبب ایجاد ناامنی می‌گردد و جامعه را از نقش خود باز می‌دارد (لهسایی زاده و دیگران، ۱۳۹۲). احساس امنیت یکی از شاخصه‌های کیفیت زندگی در شهرهاست و آسیب‌های اجتماعی از مهم‌ترین پیامدهای مختلف امنیت به شمار می‌روند. الین می‌گوید: «اگر مردم فضایی را به دلیل عدم راحتی و یا ترس استفاده نکنند عرصه عمومی از بین رفته است» (کامران، شعاع برآبادی، ۱۳۸۹: ۲). در ارتباط با مقوله مسافرت عرصه عمومی شهر که نمایش‌گر زندگی روزمره مردم است نقش مهمی دارد. یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده حضور مردم در فضاهای عمومی ترسی از احساس ناامنی است (مدیری، ۱۳۸۵: ۱۲). ناامنی مکان‌ها و فضاهای عمومی نشاط و سلامتی را در زندگی روزمره مختل می‌کند و با ایجاد مانع بر سر راه رشد فرهنگی و مشارکت عمومی هزینه‌های زیادی را بر جامعه تحمیل می‌نماید (کامران، شعاع برآبادی، ۱۳۸۹: ۲). بنابراین امنیت به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی در مسافرت‌ها و یکی از شاخصه‌های اصلی سرمایه اجتماعی متذکر می‌گردد. اصولاً توسعه و امنیت رابطه متقابل و دوسویه‌ای با یکدیگر دارند، بدین صورت که امنیت تضمین‌کننده تعاملات و مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی در جامعه است که این خود باعث افزایش پیوندهای اجتماعی و افزایش احساس امنیت می‌گردد (لهسایی زاده و دیگران، ۱۳۹۲). گردشگری در دنیای جدید به عنوان صنعتی مهم در امر توسعه اقتصادی کشورها مدنظر تصمیم‌گیرندگان قرار گرفته است. در راستای تحقق این امر و گسترش آن، بدون شک موضوع امنیت یکی از پارامترهای مهم می‌باشد که محققان توجه خاصی بدان نموده‌اند. زیرا هر انسانی که از آن به نام گردشگر یاد می‌کنیم در انتخاب مقاصد گردشگری خود اولین پارامتری را که بدان توجه می‌نماید، وجود امنیت می‌باشد براین اساس می‌توان گفت بدون امنیت گردشگری حتی بهترین بازاریابی با شکست مواجه خواهد شد. امنیت از عوامل تأثیرگذار در توسعه و ترویج توریسم و جهانگردی در یک کشور می‌باشد. امنیت اولین و اساسی‌ترین نیاز یک گردشگر محسوب می‌شود. آسایش، راحتی و امنیت از مسائل و عوامل است که می‌تواند انسان را به سوی گردشگری فراخواند. توسعه صنعت گردشگری در یک کشور نشانگر ثبات امنیت ملی است و یک از علل رونق گردشگری در کشور توجه دولت به تأمین امنیت گردشگری است (لطفی فر و یغفوری، ۱۳۹۱). در این بین با توجه به گستردگی شهرنشینی و میل مردم به گردشگری و رفاه و آرامش در شهرها مطالعه موضوع امنیت عوامل زمینه‌ساز آن و راهکارهای تقویت امنیت در شهرها ضرورت می‌یابد و در این بین با توجه به حساسیت امنیت در رابطه با گردشگری در شهرستان مهران به عنوان یک منطقه آزاد تجاری و امتیاز نزدیک‌ترین مرز به عتبات عالیات و پتانسیل‌های این شهر مرزی، قصد داریم تا به بررسی رابطه امنیت و گردشگری پایدار در شهرستان مهران بپردازیم.

۲- ادبیات تحقیق

۱-۲- امنیت

امنیت یک مفهوم چند وجهی است و به همین جهت درباره معنای آن اختلاف زیادی وجود دارد. تعاریف مندرج در فرهنگ‌های لغت درباره مفهوم کلی امنیت، بر روی (احساس آزادی از ترس) یا (احساس ایمنی) که ناظر بر امنیت مادی و روانی است، تأکید دارد (لطفی فر و یغفوری، ۱۳۹۱). امنیت به مفهوم رهایی از ترس و خطر و احساس دوری از هرگونه تعهد، یکی از نیازهای اصلی و اساسی انسان‌ها از آغاز زندگی بوده است. امنیت به‌این معنا پیوند عمیقی با ساختارهای

اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جامعه دارد. تعاریف لغوی امنیت در فرهنگ های لغت عبارت است از درامان بودن، آرامش و آسودگی، حفاظت در مقابل خطر، احساس آزادی از ترس، احساس ایمنی و رهایی از تهدید (هزارجریبی، ۱۳۹۰). مفهوم امنیت رد جهان سوم ارتباط مستقیم با آسیب پذیری های اجتماعی و اقتصادی دارد، که برخاسته از تهدیدات اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و نظامی است، بنابراین از لحاظ مفهوم، امنیت باید منعکس کننده تهدیدات ناشی از مسائل اقتصادی و اجتماعی باشد خواه این امر به فرسایش مشروعیت صرفاً در داخل مربوط باشد یا نمودهای خارجی و تقسیم بندی های اجتماعی و شکل های اقتصادی آن باشد (لطفی فر و یغفوری، ۱۳۹۱). از نظرگیدنز امنیت را می توان موقعیتی خواند که در آن با یک رشته خطرهای خاص مقابله شده و یا به حداقل رسانده شده باشد. تجربه امنیت به تعادل، اعتماد و مخاطره بستگی دارد. امنیت چه به معنا بالفعل و چه معنای تجربی آن، ممکن است به انبوهه ها یا مجموعه هایی از آدم های تا حد امنیت جهانی و یا به افراد ارتباط داشته باشند (اسلام فرد و زارع، ۱۳۹۱: ۴).

۲-۲- رویکردهای موجود در حوزه احساس امنیت

رویکرد سنتی: این رویکرد با پس زمینه تمرکز بر قدرت سخت افزاری از یکسو و مقابله با تهدیدات دشمنان خارجی از سوی دیگر، نقش و جایگاه جامعه (افراد) را به پایین ترین حد آن نازل می کند. از این رو زمینه بالقوه برای احساس ناامنی ایجاد می گردد.

رویکرد اجتماعی: در مقابل دیدگاه فوق از نیمه دوم قرن بیستم این رویکرد با تمرکز بر بسترهای درونی و اجتماعی امنیت هرگونه تفکیک بین جامعه و دولت (قدرت) را عامل ناامنی و احساس آن برای مردم بود، نفی کرده و برعکس اعتقاد دارد که در شرایط مناسبات دو سویه بین دولت و مردم است که امنیت تولید و مبنای توسعه همه جانبه و پایدار قرار می گیرد. در این رویکرد همه افراد جامعه به تناسب در تولید امنیت نقش دارند و مبنای آن هم رضایت مندی افراد جامعه است.

بخش دیگر از نظریه پردازان امنیت را از منظر فلسفی - سیاسی نگریسته و جامعه را زمانی دارای امنیت قلمداد کرده اند که در آن از یکسو حاکمان از میان طبقه برگزیده جامعه انتخاب می شوند و از سوی دیگر رفاه عمومی و تناسب قوای درونی فردی و درون جامعه مبنای مناسبات اجتماعی قرار می گیرد. از این رو امنیت عینی و امنیت ذهنی (احساس امنیت) در جامعه پایدار می گردد (هزارجریبی، ۱۳۹۰).

کارکردگرایی: کارکردگرایی با تأکید بر توافق حاکم بر روابط اجتماعی در نظام اجتماعی وجود امنیت را در سایه هماهنگی ساختاری و یکپارچگی و انسجام اجتماعی قابل تحقق می بیند کلیت نظام اجتماعی منسجم از اعضای است که هر جزء و کل برای نظام دارای کارکردی است و این هماهنگی و انسجام کارکردی امنیت اجتماعی را برای جامعه به ارمغان می آورد. **کنش متقابل نمادی:** کنش متقابل نمادی امنیت را با تفسیر ذهنی (احساس امنیت) افراد از شرایط - حاکم بر - جامعه که از یک سو بر رفتار افراد چارچوب مشخص سازد و از سوی دیگر به نوعی تحت تأثیر کنش افراد بر ساخته می شود، بنا می سازد. در این تعامل متقابل است که بنیان های نظم و امنیت که بر رفتار اجتماعی افراد استوار است ساخته و تداوم پیدا می کند. در این دیدگاه احساس امنیت تبیین می شود.

روش شناسی مردمی: این مکتب برای مقررات در زندگی روزمره اهمیت زیادی قائل است و نظم و امنیت اجتماعی را در سایه پیروی مردم از مقررات روزمره بین آن ها قابل تبیین می ماند. این دیدگاه نظم و امنیت را با تأکید بر اهمیت محوری زبان و سخن درک می کند (خوشفر و دیگران، ۱۳۹۱).

۲-۳- توسعه پایدار شهری

دو مفهوم «پایداری شهری» و «توسعه پایدار شهری» غالباً به دلیل نزدیکی معنی آنها به جای یکدیگر به کار می‌روند. برای تمایز این دو باید توجه داشته باشیم که کلمه توسعه در توسعه پایدار شهری^۱، در واقع نشانگر «فرآیندی» است که در طی آن «پایداری» می‌تواند اتفاق بیفتد. اما «پایداری» مجموعه‌ای از وضعیت‌هاست که در طول زمان دوام دارد. سابقه تأکید بر رابطه شهر و محیط‌زیست در گردهمایی‌هایی زیست‌محیطی در اروپا در سال ۱۹۵۷ برگزار شد و در قطعنامه آن در سه مورد به شهرها توجه شده است: در مناطق شهری حفاظت و توسعه کیفیت محیط در اولویت قرار گیرد و با گسترش حفاظت از سلامتی انسان به استفاده بهینه و منطقی از منابع پرداخته شود (لقایی و محمدزاده تیتکانلو، ۱۳۷۶). توسعه پایدار شهری، یعنی شرایطی که شهرنشینان امروز و شهروندان فردا بتوانند در آن در کمال آرامش و امنیت زندگی کنند و ضمن تندرستی، از عمر دراز و در عین حال سازنده بهره‌مند گردند. از سوی دیگر، نظریه توسعه پایدار شهری مسائلی چون جلوگیری از الگوهای محیط شهری و ناحیه ای، کاهش ظرفیت‌های تولید محیط محلی، ناحیه ای و ملی، حمایت از بازیافت‌ها، عدم حمایت از توسعه‌های زیان‌آور و برطرف ساختن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می‌کند. نکته مهمی که باید بدان توجه کرد آن است که توسعه پایدار شهری به آسانی و بی‌سرمايه‌گذاری کلان، آموزش‌های فرهنگی، شناخت درست مسئولان دیگر نهادهای مرتبط با شهر از مسائل، برنامه‌ریزی دقیق و مدیریتی مشخص، مشارکت‌های مردمی و... به دست نخواهد آمد. در واقع خطری که توسعه پایدار شهری را تهدید می‌کند این است که تصور کنیم تنها با افزودن واژه پایدار به طرح‌ها، پروژه‌ها و... شهر به پایداری خواهد رسید (فدایی، ۱۳۸۸).

۴-۲- توسعه گردشگری و امنیت

توسعه و امنیت مکمل یکدیگرند. بدیهی است امنیت پایدار، مرهون توسعه پایدار است و توسعه پایدار تضمین کننده امنیت ملی است. امروزه هر آن چیزی که از تعریف علمی برخوردار نبوده و قواعد منطقی بر آن حاکم نباشد شکست خورده و یا حالت رکود به خود می‌گیرد. این امر در صنعت گردشگری و بعد امنیت آن نیز صادق است (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹). اصولاً تا امنیت برقرار نباشد، سفری شکل نخواهد گرفت و سخن گفتن از گردشگری، بیهوده خواهد بود. هرگاه در سطح جامعه جهانی بستر مناسبی فراهم باشد، افراد سفر می‌کنند و در پی آن است که فعالیت‌های مربوط به گردشگری رونق می‌یابند و اگر گردشگری نبست به مقصدی احساس ناامنی داشته باشد. هرگز به آن جا سفر نمی‌کنند. امنیت و گردشگری، پارامترهای یک معادله هستند که نسبتی مستقیم با هم دارند (کاشف، ۱۳۹۱: ۵). به طور مثال، برای امنیت در بخش ترابری و حمل و نقل، اقامتگاه‌ها، هتل‌ها و جاذبه‌ها لازم است سفرسازان و سازمان‌های گردشگری برای توسعه توریسم هماهنگی لازم را با یکدیگر داشته باشند. در علم جهانگردی واژه Availability (به مفهوم مهیا بودن) دارای اهمیت بسیار است، بعنوان نمونه در عین حالی که در بخش ترابری، جاده وجود دارد وقتی وزارت راه و ترابری، اعلام می‌کند که در جاده‌ها روزانه بیش از ۳۰ هزار نفر کشته می‌شود بدان معناست که از نقطه نظر گردشگری جاده Avail be (مهیا) نیست. از سوی دیگر وقتی گردشگر جای مناسب برای اقامت نداشته باشد دیگر به آن محل باز نمی‌گردد (نشریه جهان هوانوردی و گردشگری، ۱۳۸۳). مواردی از این نظیر امنیت گردشگری را مختل می‌سازد ملاک امنیت در گردشگری احساس امنیت توسط گردشگران است. حضور گردشگران در یک کشور علاوه بر توسعه اقتصاد و تبادلات فرهنگی، بهترین تبلیغات در خصوص وجود امنیت در آن کشور است که این به امر افزایش تصاعدی تعداد گردشگری می‌انجامد؛ لذا به نظر می‌رسد با توجه به شرایط جدید در صنعت گردشگری که ناشی از رشد مداوم و با ثبات این صنعت و بهتر شدن جای آن در اقتصاد جهان و کشورهاست، باز تعریف رابطه امنیت ملی و گردشگری امری ضروری است (لطفی، خامه چی، ۱۳۹۱: ۶).

¹. Sustainable Urban Development

امروزه امنیت به عنوان مهمترین و زیربنایی ترین اصل در تدوین استراتژی توسعه گردشگری در جهان به شمار می آید. میان گردشگری، ثبات، توسعه و امنیت رابطه ای تعریف شده وجود دارد، چراکه توسعه زیرساخت های جهانگردی تا حدود زیادی به سایر فعالیتها ی جاری و عمرانی یک منطقه، عوامل حمایت کننده (قوانین و مقررات) امنیت، اطلاع رسانی، هماهنگی سازمان های مرتبط و گسترش حمل و نقل در امور جهانگردی وابسته است و هرگونه بروز ناامنی و بکارگیری خشونت در سطوح مختلف زیان های جبران ناپذیری به این صنعت وارد می سازد. بعنوان مثال، یک شرکت سرمایه گذار بین المللی اگر در ارزیابی کارشناسی خود محیط و مقصد مورد نظر را از نظر ویژگی امنیتی مناسب نیابد و امنیت مالی و جانی توریست را تامین نبیند قطعاً سرمایه خود را به آن منطقه منتقل نخواهد کرد (رحیم پور، ۱۳۸۴). از طرفی، نقش و تاثیر صنعت جهانگردی در ترسیم امنیت ملی یک کشور چنان است که اکثر کشورهای توسعه یافته با وجود دارا بودن منابع کلان اقتصادی و درآمد، ترجیح می دهند بر روی صنعت توریسم متمرکز شوند. حضور مستقیم بازدیدکنندگان و گردشگران در یک کشور علاوه بر توسعه اقتصادی و تبادلات فرهنگی، آن کشور را به عنوان یک قطب امن گردشگری به جهانیان معرفی می کند (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹). گردشگری داخلی می تواند با ارائه ی کارکردهای اقتصادی و فرهنگی زیر نواحی توسعه نیافته داخلی را توسعه بخشد:

- ۱ - گردشگری یکی از سریع ترین راه های بازگشت سرمایه تلقی می شود که به فراهم آوردن فرصت های شغلی فراوان انجامیده و نهایتاً بهبود وضعیت اقتصادی جوامع گردشگری پذیر را در پی دارد.
- ۲ - ایجاد طیف وسیعی از مشاغل کاربر و متنوع برای کارگران نیمه ماهر و کم مهارت که در نتیجه ی آن سطح دست مزد درآمد افراد افزایش یافته و به دنبال آن ساختار اجتماعی مناطق تحت تأثیر قرار می گیرد.
- ۳ - توسعه گردشگری می تواند فرصت هایی را برای برقراری مبادلات فرهنگی میان گردشگران و مردم محلی فراهم سازد تا بدین ترتیب دو طرف با فرهنگ یکدیگر بیشتر آشنا شوند و به تدریج به فرهنگ هم احترام گذارند.
- ۴ - گردشگری داخلی می تواند موجب گسترش یکپارچگی و همگرایی اجتماعی - فرهنگی در سطح کشور و تقویت وفاق ملی می شود.
- ۵ - صنعت گردشگری به عنوان بزرگترین و متنوع ترین صنعت و همچنین منبع اصلی اشتغال و رشد و توسعه اقتصادی کشورها محسوب می گردد (لطفی فر و یغفوری، ۱۳۹۱).

۳- پیشینه تحقیق

برخی از مطالعات امنیت را مهمترین عامل برای سفر می دانند که در ادامه به برخی از آنها اشاره می شود: اسدی و همکاران (۱۳۸۹) در مطالعه ای به بررسی ابعاد مختلف احساس امنیت در گردشگری ورزشی در ایران پرداخته اند. نمونه مورد مطالعه آنها ورزشکاران خارجی بوده اند که در مسابقات ورزشی دهه فجر در کشور شرکت کرده بودند. نتایج آنها نشان دهنده ی این واقعیت است که مطالعه شوندگان نسبت به پرخاشگری اجتماعی، احساس ناامنی در حریم شخصی و روانی و دزدی احساس ناامنی می کردند. هزارجریبی (۱۳۹۰) در تحقیقی به بررسی رابطه میان احساس امنیت اجتماعی و توسعه گردشگری پرداخته است. نتایج این تحقیق حاکی از آن بوده است که رابطه مثبت و مستقیمی بین احساس امنیت و گردشگری وجود داشته است. صیدایی و هدایتی مقدم (۱۳۹۰) نقش امنیت در توسعه گردشگری را مورد بررسی قرار داده اند. نتایج تحقیق آنها حاکی از این است که گردشگرانی که وارد ایران می شوند در ابتدای ورود احساس امنیت پایینی دارند، اما در هنگام خروج از کشور احساس امنیت بالاتری را گزارش می نمایند. همچنین تحقیق حاضر نبود امنیت را یکی از اصلی ترین دلایل و موانع توسعه گردشگری به حساب می آورد. مک لارن (۲۰۰۵) در تحقیق خود به بررسی نقش امنیت در گردشگری پرداخته است. وی معتقد است که برای رسیدن به توسعه پایدار گردشگری داشتن و وجود امنیت بسیار ضروری است. در همین زمینه وی از حادثه ۱۱ سپتامبر آمریکا مثال می زند که موجب کاهش حجم گردشگر به کشور آمریکا شده است. اما وی به صورت کلی معتقد است که امنیت گردشگران در دنیای کنونی بیشتر از جانب

تهدیدات تروریستی به خطر می افتد و به همین دلیل بسیاری از گردشگران تمایلی به سفر مکان های نا امن را از خود نشان نمی دهند. مرگان و پریچارد (۲۰۰۵) در مطالعه ای به بررسی رابطه بین امنیت و نظارت و سفر پرداخته اند. آنها معتقدند که نظارت و حفظ امنیت در خطوط انتقال مسافر نظیر قطار، هواپیما یا ترمینال های مسافربری موجب افزایش احساس امنیت گردشگران می شود. سونمز (۱۹۹۸) در مطالعه ای به بررسی رابطه بین گردشگری، تروریسم و بی ثباتی سیاسی پرداخته است. وی معتقد است شاید در نگاه اول رابطه ای بین آشفتگی سیاسی، تروریسم و جنگ با گردشگری وجود نداشته باشد، اما با بررسی های دقیق متوجه می شویم که رابطه میان اینها بسیار قوی نیز است. در این زمینه می توان به حملات تروریستی برنامه ریزی شده به مقاصد گردشگری اشاره نمود که از جانب تروریست ها اجرا می شود تا حاکمان سیاسی کشورها را تحت فشار قرار دهند. در واقع تروریست ها با ناامن کردن فضای گردشگری، از گردشگری به عنوان ابزاری برای فشارهای سیاسی استفاده می کنند که همین امر منجر به از رونق افتادن صنعت گردشگری می شود. سونمز و گرائفی (۱۹۹۸) سعی در بررسی عوامل مرتبط با تصمیم گیری برای انتخاب سفر و گردشگری بین المللی داشته اند. از جمله عواملی که در تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است مقدار خطر درک شده برای سفر بوده است. نتایج آنها حاکی از آن است که هر اندازه آنها احساس خطر کمتری را دریافت می کردند به همان اندازه گرایش آنها برای تصمیم گیری برای انجام سفر بیشتر می شده است.

۴- فرضیه های پژوهش

هدف پژوهش حاضر بررسی نقش امنیت در توسعه پایدار گردشگری شهرستان مهران است بر این اساس، دستیابی به پاسخ فرضیه های زیر مورد نظر خواهد بود:

- امنیت در توسعه پایدار اقتصادی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.
- امنیت در توسعه پایدار اجتماعی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.
- امنیت در توسعه پایدار زیست محیطی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

۵- معرفی محدوده مورد مطالعه

شهرستان مهران در غرب استان ایلام قرار دارد. این شهرستان از شمال به شهرستان ایلام، از شرق به شهرستان ملکشاهی و در غرب به کشور عراق محدود می شود و مرکز آن شهر مهران است (معاونت و برنامه ریزی استانداری، ۱۳۹۱). این شهر با قرار گرفتن بر سر راه عتبات عالیات، برخورداری از پایانه مرزی، باقیمانده های آثار جنگ تحمیلی، داشتن اراضی حاصلخیز و مجاورت با رودخانه گدارخوش، وجود کشاورزی و دامپروری (سالنامه آماری استان، ۱۳۹۰) و از همه مهتر داشتن پتانسیل لازم به عنوان منطقه آزاد تجاری از اهمیت زیادی برخوردار می باشد. با توجه به روند رو به رشد توسعه منطقه می تواند به یکی از قطب های توریستی کشور تبدیل شود.

مرز مهران نوید بخش آینده ای روشن برای استان است. ایجاد منطقه ویژه اقتصادی در مهران فرصت مناسبی برای توسعه همه جانبه استان است. هر مرزی که به عنوان مرز رسمی کشور تلقی شود فرصتی برای توسعه تجاری و اقتصادی کشور است. منطقه ویژه اقتصادی دغدغه های بخش خصوصی برای سرمایه گذاری و امنیت سرمایه را مرتفع خواهد نمود. با توجه به امنیت مطلوب و نیز وجود ۴۳۰ کیلومتر مرز مشترک استان ایلام با کشور عراق، راه اندازی منطقه آزاد تجاری در این شهرستان از توجیه اقتصادی بالایی برخوردار است. مرز بین المللی مهران به عنوان پل ارتباطی مرکز کشور، عراق و بازارهای بین المللی نقش ایفا می کند. و به دلیل افزایش روز به روز صادرات و واردات در این مرز ضرورت فعال بودن مرز به صورت شبانه روزی را می طلبد.

از دیگر مزیت های این منطقه داشتن ظرفیت توسعه، ایجاد اشتغال و افزایش صادرات و واردات می باشد. همچنین به دلیل امنیت بالا، کوتاهی مسافت، دسترسی آسان به منابع گازی و نفتی، نیروی انسانی آماده به کار می تواند منشاء تحولی بزرگ در استان باشد (دیلمقانی، ۱۳۹۳).

برخی از ظرفیت های گردشگری شهرستان مهران در زیر آمده است:

کتیبه تخت خان واقع در منطقه صالح آباد و در ۳۰ کیلومتری ایلام .

قلعه زمستانی والی در کنار رود کنجانچم و در ۷۱ کیلومتری شهر مهران معروف به قلعه کنجانچم .

تپه باستانی چغا آهوان و چغا گلان با قدمت ۳۷۰۰ سال در شهر مهران .

آثار و یادمان های دوران دفاع مقدس و نمایشگاه آثار دوران جنگ تحمیلی .

غار معروف زینه گان یا غار بهشت که یک غار رو باز است و در ۶ کیلومتری صالح آباد واقع شده است.

زیارتگاه امام زاده علی صالح معروف به خاص علی در بخش صالح آباد.

زیارتگاه امام زاده سید حسن در ۳ کیلومتری شهر مهران.

بقعه پیر قاتل در مسیر جاده بهرام آباد و جاده مرزی مهران (اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان ایلام، ۱۳۹۳).

باوجود پتانسیل های زیاد، این شهرستان با ضعف هایی در زمینه توسعه و گردشگری روبروست که می توان برخی از آنها را به شرح زیر بیان کرد: ضعف تبلیغاتی منطقه در شناساندن قابلیت ها و جاذبه های توریستی و عدم آشنایی گردشگران و زائران داخلی و خارجی با قابلیت های منطقه، کمبود شدید اقامت گاه های مناسب برای زائران عتبات عالیات و همینطور رانندگان ترانزیتی، وجود زمینه های ذهنی منفی از عدم امنیت به دلیل مسائل سیاسی (بسته شدن مرز، وجود گروهک های تروریستی داعش و...)، کمبود نیروهای متخصص و کارآمد گردشگری در این منطقه، تهدیدات امنیتی ناشی از مرزی بودن منطقه، کمبود سرمایه گذاری بخش خصوصی (حاجی نژاد و دیگران، ۱۳۹۲).

۶- روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش توصیفی-تحلیلی است. این پژوهش از نظر هدف، کاربردی است. همچنین به لحاظ تجزیه و تحلیل عددی داده ها به منظور توضیح تحقیقات در پدیده های اجتماعی، تحقیق کمی است و از نظر روش و گردآوری داده ها توصیفی می باشد. اطلاعات مورد نیاز در این تحقیق از طریق مراجعه به کتابخانه ها، مراکز تحقیقاتی و علمی و منابع موجود و از طریق مشاهدات میدانی و توزیع پرسشنامه جمع آوری شده است. جامعه آماری این تحقیق را مدیران و کارشناسان در سازمان هایی که می توانند در توسعه گردشگری پایدار و امنیت شهری نقش مؤثری داشته باشند، و حدود ۳۰۰ نفر برآورد می-گردند، تشکیل می دهند. که ۱۵۰ نفر از آنها به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب می کنیم. پرسشنامه مورد استفاده در این پژوهش محقق ساخته است و روایی آن با استفاده از نظر صاحب نظران و اساتید مورد بررسی قرار گرفت و پایایی آن از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۳ محاسبه شد که از پایایی بالایی برخوردار است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آزمون نسبت موفقیت در نرم افزار SPSS صورت گرفته است.

۵- یافته های تحقیق

جدول ۱ فراوانی جنسیت را نشان می دهد و همانطور که مشاهده می شود حدود ۴۳/۷ درصد پاسخ دهندگان را زن و ۵۷/۳ درصد مرد تشکیل می دهد.

جدول ۱: فراوانی جنسیت پاسخ دهندگان

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
-------	---------	--------------

زن	۷۰	۴۴/۳
مرد	۸۰	۵۶/۷
جمع	۱۵۰	۱۰۰

جدول ۲ فراوانی سن را نشان می دهد و همانطور که مشاهده می شود بیشترین فراوانی مربوط به سن ۳۰ تا ۴۰ سال می باشد.

جدول ۲: فراوانی سن پاسخ دهندگان

سن	فراوانی	درصد فراوانی
۲۰ تا ۳۰	۶۷	۴۴/۷
۳۰ تا ۴۰	۶۹	۴۶
۴۰ تا ۵۰	۱۴	۹/۳
جمع	۱۵۰	۱۰۰

جدول ۳ فراوانی تحصیلات را نشان می دهد و همانطور که مشاهده می شود بیشترین فراوانی مربوط به لیسانس و فوق لیسانس با ۶۵/۳ درصد و ۳۴/۷ درصد می باشد.

جدول ۳: فراوانی تحصیلات پاسخ دهندگان

تحصیلات	فراوانی	درصد فراوانی
لیسانس	۹۸	۶۵/۳
فوق لیسانس و دکترا	۵۲	۳۴/۷
جمع	۱۵۰	۱۰۰

جدول ۴ فراوانی اشتغال را نشان می دهد و همانطور که مشاهده می شود حدود ۴۲/۷ درصد پاسخ دهندگان کارشناس میراث فرهنگی، ۲۰ درصد استاد دانشگاه، ۱۴/۷ درصد راهنمای تور، ۱۲ درصد مدیر دفاتر خدمات مسافرتی و ۱۰/۷ درصد مدیر مراکز اقامتی تشکیل می دهد.

جدول ۴: فراوانی شغل پاسخ دهندگان

تأهل	فراوانی	درصد فراوانی
مدیر دفاتر خدماتی	۱۸	۱۲
مدیر مراکز اقامتی	۱۶	۱۰/۷
راهنمای تور	۲۲	۱۴/۷
استاد دانشگاه	۳۰	۲۰
کارشناس میراث فرهنگی	۶۴	۴۲/۷
جمع	۱۵۰	۱۰۰

فرضیه ۱: امنیت در توسعه پایدار اقتصادی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

جدول ۵: نسبت امنیت با توسعه پایدار اقتصادی

فرضیه ۱	تعریف گروه ها	تعداد	نسبت مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
گروه ۱	≤ 3	۳۵	۰/۲	۰/۶	۰/۰۰۰
گروه ۲	> 3	۱۱۵	۰/۸		
جمع		۱۵۰	۱		

با توجه به جدول ۵ همانطور که مشاهده می شود چون سطح معنی داری ۰/۰۰۰ شده و کمتر از ۰/۰۵ خطا می باشد بنابراین فرضیه H_0 رد می شود. از طرفی چون میانگین نظر ۱۱۵ نفر از پاسخ دهندگان در رابطه با این فرضیه بزرگتر از ۳ (میانگین مورد نظر آزمون) می باشد در نتیجه فرضیه H_1 تایید می شود یعنی با احتمال ۸۰٪ امنیت در توسعه پایدار اقتصادی گردشگری تأثیر بسزایی دارد.

فرضیه ۲: امنیت در توسعه پایدار اجتماعی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

جدول ۶: نسبت امنیت با توسعه پایدار اقتصادی

فرضیه ۲	تعریف گروه ها	تعداد	نسبت مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
گروه ۱	≤ 3	۳۲	۰/۲	۰/۶	۰/۰۰۰
گروه ۲	> 3	۱۱۸	۰/۸		
جمع		۱۵۰	۱		

با توجه به جدول ۶ همانطور که مشاهده می شود چون سطح معنی داری ۰/۰۰۰ شده و کمتر از ۰/۰۵ خطا می باشد بنابراین فرضیه H_0 رد می شود. از طرفی چون میانگین نظر ۱۱۸ نفر از پاسخ دهندگان در رابطه با این فرضیه بزرگتر از ۳ (میانگین مورد نظر آزمون) می باشد در نتیجه فرضیه H_1 تایید می شود یعنی با احتمال ۸۰٪ امنیت در توسعه پایدار اجتماعی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

فرضیه ۳: امنیت در توسعه پایدار زیست محیطی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

جدول ۷: نسبت عامل اجتماعی رسانه و گردشگری

فرضیه ۳	تعریف گروه ها	تعداد	نسبت مشاهده شده	نسبت آزمون	سطح معنی داری
گروه ۱	≤ 3	۴۰	۰/۳	۰/۶	۰/۰۰۰
گروه ۲	> 3	۱۱۰	۰/۷		
جمع		۳۱۵۰	۱		

با توجه به جدول ۷ همانطور که مشاهده می شود چون سطح معنی داری ۰.۰۰۰ شده و کمتر از ۰/۰۵ خطا می باشد بنابراین فرضیه H0 رد می شود. از طرفی چون میانگین نظر ۱۱۰ نفر از پاسخ دهندگان در رابطه با این فرضیه بزرگتر از ۳ (میانگین مورد نظر آزمون) می باشد در نتیجه فرضیه H1 تایید می شود یعنی با احتمال ۷۰٪ امنیت در توسعه پایدار زیست محیطی گردشگری شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

۶- بحث و نتیجه گیری

این پژوهش با هدف بررسی نقش امنیت در توسعه پایدار گردشگری در شهرستان مهران انجام گرفت و نتایج پژوهش نشان داد که بین امنیت و توسعه پایدار گردشگری رابطه معنادار وجود دارد به عبارتی امنیت در توسعه پایدار اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی شهرستان مهران تأثیر بسزایی دارد.

با در نظر گرفتن همه مباحث و تحقیقات به عمل آمده و تجربیات سایر کشورها مشخص می شود که امنیت به عنوان شاخص ترین عامل رونق صنعت گردشگری در دنیا مطرح گردیده است. بدون عنصر امنیت سرمایه گذاری در هیچ بخش اقتصادی به خصوص صنعت توریسم به عمل نمی آید؛ و گردشگر در جایی حضور پیدا می کند که امنیت جانی و مالی او تامین گردد (لطفی فر و یغفوری، ۱۳۹۱). ایجاد امنیت و ایجاد احساس امنیت تنها به مقوله تامین امنیت جانی و مالی و کاهش جرائم خیابانی ختم نمی شود، بلکه موضوع فراتر از آن بوده و لازم است برای آن چاره ای اندیشید. در این رابطه به طور نمونه وجود هتل های مطمئن و رستوران های بهداشتی در ایجاد احساس امنیت موثر است. همچنین، در کشورهایی که پول تقلبی در آن ها فراوان است، عدم اعتماد در گردشگران دیده می شود که این موضوع خود به امنیت روانی گردشگر صدمه وارد می کند که البته در کشور ما این موضوع مشکل حادی نیست. پاکیزگی شهر، حفاظت از میراث فرهنگی و طبیعی و احترام به محیط زیست، از دیگر مواردی هستند که ناخودآگاه احساس امنیت یا عدم احساس امنیت گردشگر را تحت تأثیر قرار می دهند (صیدایی و هدایتی مقدم، ۱۳۸۹). شهرستان مهران به عنوان دروازه عتبات عالیات، نزدیکترین مرز به کشور عراق، آسانترین راه ترانزیتی و همینطور پتانسیل تبدیل به منطقه آزاد تجاری می تواند یکی از نقاط توریستی، اقتصادی و استراتژیکی در استان و کشور باشد. با این حال این مقصد توریستی از نظر گردشگری کاستی ها و ضعف هایی را داراست. از جمله ضعف زیرساخت ها و روساخت ها، عدم همکاری چشمگیر بخش خصوصی در سرمایه گذاری با وجود پتانسیل بالای تجارت و ترانزیت، عدم همکاری قابل توجه ساکنان با بخش دولتی و ... می باشد. بدیهی است که بهبود هر یک از عوامل رقابتی در این مقصد، می تواند منجر به افزایش مزیت های رقابتی آن در مقایسه با سایر مناطق مرزی غرب کشور گردد، لذا با توجه به امنیتی که در این منطقه وجود دارد می توان گردشگری را در این شهر توسعه داد و مهران به عنوان قطب توریستی کشور معرفی گردد. اما می- بایست امنیت در این شهرستان برای گردشگران ورودی به این شهرستان برقرار باشد.

پیشنهادها

- ۱) اجرایی کردن طرح تبدیل منطقه به منطقه آزاد تجاری
- ۲) تشویق بخش خصوصی به سرمایه گذاری در این منطقه و ایجاد حس امنیت اقتصادی برای سرمایه گذاران
- ۳) ترویج و توسعه برنامه های سفر گردشگری جنگ (گردشگری سیاه) برای همه دیدارکنندگان
- ۴) ارائه اطلاعات امنیتی و مناسب به گردشگران در مورد منطقه در محل های اقامتی، یادمانها و وبسایت های جنگ
- ۵) افزایش مشارکت بومی منطقه در کاهش جرم و جنایت و افزایش امنیت برای گردشگران
- ۶) ایمن سازی جاده ها و محورهای گردشگری منتهی به مناطق جنگی
- ۷) ترویج و توسعه سطح کمی و کیفی دفاتر و آژانس های خدمات مسافرتی، هتل ها و مسافرخانه های سطح منطقه

منابع

۱. اسدی، حسن، نقی، امین پور، اصفهانی، نوشین و زیتونلی، حمید ۱۳۸۹، مطالعه ابعاد مختلف در گردشگری ورزشی ایران، فصلنامه مطالعات گردشگری، سال چهارم، شماره ۱۳، ۶۳-۴۷.
۲. حاجی نژاد، علی، جاودان، مجتبی، سبزی، برزو، ۱۳۹۲، برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری جنگ هم پیوند با سایر جاذبه ها در استان ایلام، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری سال هشتم، شماره ۲۲، ۱۳۶-۱۰۱.
۳. خوشفر، غلامرضا، محمدی، راضیه، محمدی، آرزو، پرورش، غفت، سالار، محبوبه ۱۳۹۲، بررسی نقش امنیت اجتماعی در توسعه گردشگری: مورد مطالعه تفرجگاه های استان خراسان جنوبی در سال ۱۳۹۱.
۴. دیلمقانی، آرزو، ۱۳۹۳، تبدیل منطقه ویژه اقتصادی مهران به آزاد تجاری، ماهنامه اقتصادی، اجتماعی فرهنگی مناطق آزاد، سال بیستم، شماره ۲۳۰.
۵. رحیم پور، علی، ۱۳۸۴، جهانگردی، امنیت و توسعه، ماهنامه بازاریابی، شماره ۱۷.
۶. سالنامه آماری، ۱۳۹۰، سرشماری نفوس و مسکن.
۷. صیدایی، سیداسکندر، هدایتی مقدم، زهرا، ۱۳۸۹، نقش امنیت در توسعه گردشگری، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی - واحد شوشتر، سال چهارم، شماره هشتم، ۹۷-۱۱۰.
۸. کاشف، اسماعیل، ۱۳۹۱، بررسی چالش ها و فرصت های امنیتی در مرزهای شرقی.
۹. اسلام فرد، فاطمه، زارع، زینب، ۱۳۹۰، نقش امنیت در توسعه پایدار گردشگری شهرهای مرزی (مطالعه موردی شهر زابل).
۱۰. کامران، حسین، شعاع برآبادی، علی، ۱۳۸۹، بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی مطالعه موردی شهر تایباد.
۱۱. فدایی، حسن، ۱۳۸۸، نقش و جایگاه الگوی توسعه پایدار شهری، ماهنامه شوراها، شماره چهل و دوم، ۲۵-۲۰.
۱۲. لطفی فر، مجتبی، یغفور، حسین، ۱۳۹۱، نقش امنیت در توسعه گردشگری، مورد شناسی: چابهار، اولین همایش ملی توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران، ۳۰-۲۸ بهمن.
۱۳. لطفی، حیدرو خامه چی، محسن، ۱۳۹۱، نقش امنیت در توسعه گردشگری زابل.
۱۴. لقایی، حسنعلی، محمدزاده تیتکانلو، حمیده، ۱۳۷۶، مقدمه ای بر مفهوم توسعه شهری پایدار و نقش برنامه ریزی شهری، مجله هنرهای زیبا، شماره ۶، صص ۴۶-۳۲.
۱۵. نشریه جهانی هوانوردی و گردشگری، ۱۳۸۳، سیاست گذاری های نامناسب توریسم در ایران، شماره ۵۱.
۱۶. لهسایی زاده، عبدالعلی، هاشمی، سمیه، عربی، علی، روحانی، علی، ۱۳۹۲، بررسی رابطه احساس امنیت و تمایل به سفرهای داخلی: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه تهران، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد شوشتر، سال هفتم، شماره ۲۰، ۲۴-۱.
۱۷. معاونت برنامه ریزی استانداری، ۱۳۹۱.
۱۸. مدیری، آتوسا، ۱۳۸۵، جرم؛ خشونت و احساس امنیت در فضای شهری، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، ۲۸-۱۱.
۱۹. هزارجریبی، جعفر، صفری شالی، رضا، ۱۳۸۸، بررسی رضایت از زندگی و جایگاه احساس امنیت: مطالعه در میان شهروندان تهرانی، فصلنامه علمی پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول، شماره ۳، ۲۸-۷.

۲۰. هزارجریبی، جعفر ، ۱۳۹۰، احساس امنیت اجتماعی از منظر توسعه گردشگری، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۲، شماره ۲، ۱۴۳-۱۲۱.

21. MacLaurin, Tanya L. 2005. Safety and Security in Tourism: Relationships, Management, and Marketing, *Journal of Travel Research*, Vol. 43, pp. 433-435.
22. Nigel Morgan and Annette Pritchard ,2005. Security and social 'sorting!' Traversing the surveillance-tourism dialectic, *Tourist Studies*, Vol. 5, No. 2
23. pp. 115-132.
24. Sonmez, Sevil F. and Alan R. Graefe ,1998,. "Influence of Terrorism Risk on Foreign Tourism Decision", *Annals of Tourism Research*, Vol. 25, No. 1, pp.112-144.
25. Sonmez, Sevil F. ,1998,. "Tourism, Terrorism, and Political Instability", *Annals of Tourism Research*, Vol. 25, No. 2, pp. 416-456.